

посилення уваги до особистості, розвиток її свідомості, самосвідомості, культурного і професійного потенціалу.

Науково-технічний прогрес пропонує людині потужні засоби оволодіння природою, викликає технологічні й екологічні проблеми, докорінно змінює розуміння і тлумачення поведінки людини, її духовного життя, світу людської культури. Це спровокувало вже неодноразово за останні десятиліття низку найгостріших соціальних, економічних та екологічних проблем, тісно пов'язаних із людським фактором.

Ідеї гуманізму й виховання ідеальної людини-гуманіста вже кілька століть розробляють представники людинознавчих наук. Проте у сприйнятті зазначених ідей мають місце періоди їх високого піднесення та повного забуття.

Наприкінці ХХ століття у європейських країнах знову стали сучасними проблеми гуманізації освіти. Це викликано соціокультурними процесами, які відбуваються в усьому світі, Європі, зміною парадигми освіти від технократичної до гуманістичної, а також новими вимогами до професійної підготовки, формування особистості спеціаліста. Зараз розробляється стратегія співробітництва, яка передбачає зближення планів і програм, створюється загальний для всіх країн Євросоюзу стандарт вищої освіти, постійно проводяться конференції ректорів університетів, складається європейська система документації та інформації з використанням мережі Інтернет; значна увага приділяється уніфікації професійно-технічної освіти.

Г. Ф. Арбузов

РИТОРИЧНА КУЛЬТУРА МАЙБУТНЬОГО ПЕРЕКЛАДАЧА ТА ЗАСОБИ ЇЇ ФОРМУВАННЯ

Підготовка перекладачів передбачає формування комплексу базових фахових компетенцій, серед яких важливе місце посідають володіння переконливим мислёмовленням, ефективним спілкуванням, текстотворенням. Ці компетенції створюють основу риторичної культури, що сприяє утвердженню перекладача як особистості у професійній та міжособистісній взаємодії, підвищенню його конкурентоспроможності на ринку праці.

Дослідники (Я. Білоусова, Л. Ткаченко, О. Шупта та ін.) визначають риторичну культуру як специфічний вияв загальної культури людини в межах її риторичної діяльності та виділяють в її змісті щонайменше два аспекти. По-перше, риторична культура як якісна характеристика особистості є показником духовного розвитку, сформованих риторичних знань, умінь і навичок, а також здібностей і потреб у риторичній діяльності. По-друге, риторична культура як діяльнісна категорія реалізується в усіх видах фахової діяльності випускників вищої школи,

сприяє формуванню багатогранних відносин, забезпечує самопізнання, саморозвиток, самовиховання через володіння риторичним досвідом, набутим людством.

До складу риторичної культури перекладача входить комплекс фахових знань, мовленнєвих навичок і комунікативних вмінь, які обумовлюють певні мовленнєві дії для досягнення комунікативного ефекту висловлювання, та виявляється в умінні добирати такі засоби мови, що найбільш точно й зрозуміло передають зміст, думки й почуття, переконання, стилістичну виразність мовця. Риторична культура є одночасно і передумовою, і процесом, і результатом творення перекладачем різноманітних повідомлень, які дозволяють сторонам спілкування найповніше зрозуміти одна одну.

Формування риторичної культури майбутнього перекладача досягається створенням й удосконаленням таких її основних складників:

- **мовленнєвий компонент**, тобто система мовленнєвих знань і вмінь, що забезпечує володіння професійним мовленням, культурою мовлення, визначає оптимальний рівень спілкування в різних видах мовленнєвої діяльності перекладача, активне використання засобів мови, вміння сприймати та відтворювати зміст чужого мовлення та ін.;

- **комунікативний компонент** включає усвідомлення перекладачем особливостей цільової аудиторії, її мотивацій, очікувань і цілей; розуміння ситуації і мети мовленнєвої взаємодії; врахування соціальних та індивідуальних рис учасників процесу спілкування, їхніх міжкультурних відмінностей; ефективне слухання та прогнозування діалогу; забезпечення риторичної коректності тексту перекладу; підтримування доброзичливої атмосфери спілкування, дотримання правил ділового етикету тощо;

- **психофізіологічний компонент** полягає у психологічній готовності перекладача до публічного спілкування; швидкості реакції, високій працездатності та стійкості до психічних і емоційних навантажень у процесі перекладацької діяльності, контролі власного емоційного стану; здатності концентрувати увагу, запам'ятовувати великий обсяг інформації; виразності інтонації; вмінні використовувати невербальні засоби спілкування та ін.;

- **рефлексивний компонент** складається з усвідомлення значущості перекладацької діяльності для суспільства, самооцінки власної професійної роботи; пошуку оптимальних дій для досягнення бажаного результату; вміння адекватно аналізувати якість виконання професійного завдання, а також причин професійних невдач тощо.

Засобами формування риторичної культури майбутнього перекладача є зміст навчального матеріалу, застосування активних методів навчання (вирішення проблемних ситуацій, моделювання умов перекладацької діяльності, участь у тренінгах, рольових іграх, виконання

різноманітних вправ і завдань, спрямованих на розвиток професійно важливих риторичних вмінь), вплив особистості викладача та ін.

В. М. Березний

ВИЩА ОСВІТА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Сучасний світ живе в умовах глобалізації. Згідно з Вікіпедією, глобалізація – це процес всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції та уніфікації. Наш світ стає усе більш взаємозалежним, і разом з формуванням національної самоідентичності і появою нових держав йдуть процеси формування міжнародних ринків, створення транснаціональних і наднаціональних економічних, політичних і військових інститутів, що у майбутньому, можливо, приведе до створення деякої планетарної цивілізації.

У цих умовах постає питання про конкурентоспроможність вищої освіти в умовах взаємопроникнення культур і уніфікації економічних сторін нашого життя. Якими критеріями повинен керуватися виш, щоб не просто вижити, а бути успішним і затребуваним на міжнародному ринку праці? Передусім це якість продукції, тобто високий рівень знань і умінь бакалаврів і магістрів цього вишу. Розвиток науки і техніки відбувається так нестримно, що знання, отримані студентами на перших курсах, можуть просто застаріти на момент отримання диплому. Виникає потреба у безперервному навчанні, оновленні професійних знань і навичок упродовж усієї трудової діяльності, що приведе до створення нових форм і підходів до навчання. По-друге, це інтернаціоналізація вищої освіти, що включає інтернаціоналізацію навчальних планів, мобільність студентів і викладачів, транснаціональну освіту. По-третє, це гнучке реагування вишів на вимоги ринку і прогнозування попиту на ті або інші спеціальності.

Таким чином, в умовах глобалізації з одного боку відкриваються широкі перспективи для розвитку вишів, а з іншого боку нестримно зростає конкуренція. Тепер виші конкурують не лише на національному, але і міжнародному рівні, що вимагає кардинальної перебудови та розвитку навчального процесу.

Л. М. Близнюк

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

На порозі входження світової спільноти в третє тисячоліття виняткового значення набуває освітньо-наукова сфера і, зокрема, вища освіта, яка в умовах швидкого наростання глобальних загроз поступальному розвитку окремих країн та всього людства покликана стати